

// Вестн. хирургии. — 1954. — Т. 72, № 2. — С. 58-59. 35. Степанов В. С. О несвободной мышечной пластике в восстановительной хирургии // Морф. сердечно-сосуд. и нервн. систем в норме, патологии и эксперименте: Сб. научн. тр. (Под ред. проф. В. В. Соколова). — Ростов-н/Дону, 1986. — С. 118-119. 36. Усманов Н. У., Костин В. С., Ковешников А. П., Хамидов С. К. 20-летний опыт аллопластики при лечении вентральных грыж // Вестн. хирургии. — 1977. — Т. 119, № 9. — С. 22-31. 37. Госкин К. Д., Жебровский В. В. Пластическая хирургия сложных дефектов брюшной стенки. — Киев: Здоров'я, 1982. — 192 с. 38. Хараберюш В. А., Арбузов Н. В., Мазин Эль-Джамаль Лечение послеоперационных вентральных грыж // Клини. хирургия. — 1987. — № 2. — С. 4-6. 39. Хесин В. Р. Грыжи живота // Обзоры госпитальной хирургической клиники I МГУ за 15 лет / Под ред. А. В. Мартынова. М., 1927. — Вып. 1. — С. 144-170. 40. Химичев В. Г., Шордуйан П. М., Маслов А. И., Попова Г. В. Результаты хирургического лечения вентральной грыжи // Хирургия. — 1985. — № 9 — С. 24-26. 41. Черевні грижі. За ред. М. П. Черенька. — К.: Здоров'я, 1995. — 264 с. 42. Ширай В. Х. К вопросу о методах операций при вентральных грыжах после гинекологических операций // Акушерство и гинекол. — 1968. — № 4. — С. 65. 43. Янов В. Н. Аутодермальна пластика брюшной стенки при больших послеоперационных грыжах // Хирургия. — 1975. — № 7. — С. 78-81. 44. Belloni S., Ungania A., Variazioni tecniche nell'intervento di plastica della parete abdominale anteriore // Gazz. int. med. chirurg. — 1951. — Vol. 66, # 13. — P. 1313-1320. 45. Cattel R. repair of incisional hernia / / Lahey Clinic. Surg. Practicas. Philadelphia, 1961. — P. 949-954. 46. Jameson L., Chassin M. D. Operative strategy in General Surgery / An Expositive, Second Edition / Spribger-Verlag, 1994. — P. 890. 47. Larson G. M., Nagrower H. W., Plastic mesh repair of incisional hernias // Amer. J. Surg. — 1978. — Vol. 135, № 4. — P. 559-563. 48. Литтманн И. Брюшная хирургия. — Перевод немецкого проф. М. Н. Аничкова. — Изд. А. Н. Венгрии, Будапешт, 1970. — 576 с. 49. Onishi K., Maruyama Y., Yataka M. Endoscopic harvest of the tensor fasciae latae muscle flap // Br. J. Plast. Surg. — 1997. — V. 50, N 1. — P. 58-60. 50. Оперативная хирургия. Под общей ред проф. И. Литтманна. Издание на русском языке под ред. проф. М. Н. Аничкова. Изд. АН Венгрии: Будапешт, 1981. — С. 1175. 51. Rutkowski I. Nowe zasady poegowania przepukliny brzusznej // Pol. przegl. chir. — 1961. — Vol. 33, N 10. — P. 1139-1143.

## SURGICAL TREATMENT OF POSTOPERATIVE VENTRAL HERNIAS IN MC BURNEA AREA OF ACCESS

V. V. Vlasov

**Abstract.** In this article the literature review on surgical treatment of Postoperative hernias in Mc Burnea area of access is given.

There are 51 sources.

**Key words:** andominal wall, hernia, Mc Burnea area of access, surgical treatment. Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi).

УДК:615.322.628.511.132

*О. І. Волошин, О. В. Пішак, Л. О. Волошина*

## ПИЛОК КВІТКОВИЙ ЯК ЛІКУВАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНИЙ ЗАСІБ: НАРОДНІ ТА СУЧАСНІ ФАРМАЦЕВТИЧНІ ФОРМИ ЗАСТОСУВАННЯ

Кафедра пропедевтики внутрішніх хвороб (зав. — проф. О. І. Волошин)  
Буковинської державної медичної академії

**Ключові слова:** пилок квітковий, препарати, лікувальне та профілактичне застосування.

**Резюме.** В статті дається огляд лікарських засобів з пилку квіткового як вітчизняного, так і зарубіжного виробництва з точки зору лікування і профілактики багатьох хвороб людського організму. Особлива увага звертається на гілок квітковий і медикаменти з включенням його в якості активного компонента як багатообіцяючу групу лікарських препаратів для лікування і профілактики ще більш широкого кола захворювань людини.

Значна увага до вивчення лікувально-профілактичних властивостей і застосування пилку квіткового (ПК) привернута за останні чотири десятиліття. Це обумовлено незвичайним його біологічним складом, що містить більше 80 чинників семи основних біологічних груп: рослинних гормонів, незамінних і замінних амінокислот, ненасичених та насичених жирних кислот, всіх відомих вітамінів, більше 28 відомих мінералів і мікроелементів, флавіонів і флавоноїдів, деяких ферментів тощо [1,2,8,9,13,26,28]. Незважаючи на чисельні клініко-експериментальні дослідження цілющих властивостей ПК в багатьох країнах Європи та Америки, відомості про його дію на людину й інші біологічні істоти залишаються суперечливими, неповними, нечіткими, носять переважно емпіричний характер, а застосування в медичній практиці ще не набуло належних масштабів.

Умовно способи та рекомендації щодо застосування ПК в медицині можна було б поділити на так звані домашньо-побутові (народні) та фармацевтичні. Доступність домашньо-побутових способів має певні обмеження, які обумовлені біологічною нестійкістю ПК протягом навіть одного року (як і всіх інших органічних харчових продуктів білково-вітамінного походження), а також неповним використанням біологічного ресурсу ПК організмом людини. Відомо [6,11,21], що зовнішня оболонка ПК (екзина) досить стійка до дії кислот та лугів і доступ до найбільш цінної частини ПК — ядерних субстанцій — можливий лише осмотичним шляхом через поодинокі пори (апертури) квіткових пилинок. Доцільно враховувати, що основним способом побутового збереження біологічної цінності ПК є його висушування. При цьому покручені апертури спадаються, утворюючи своєрідний “замок” — з одного боку, або за низьких спроможностей травних соків шлунково-кишкового тракту людей старшого віку, або внаслідок хвороб, порушень процесів всмоктування в кишечнику, прискоренні пасажу хімуса в останньому — з другого боку, стає очевидним, чому побутовий спосіб застосування ПК для оздоровлення людини не має особливої перспективи. За наведених обставин, можна зрозуміти значні розбіжності наукових тверджень щодо дози, сили і багатогранності його дії при різних хворобах.

Поряд з цим, численні спроби створити на основі ПК препарати або включити його в склад інших фармацевтичних композицій не викликають задоволення в плані повноцінності використання біологічного ресурсу ПК, як це вдається бджолам при перетворенні останнього в пергу [2,14]. Однак практичними здобутками дослідників раннього періоду застосування ПК в медицині і біології, як і досягненнями провідних науково-дослідних центрів і фармацевтичних фірм світу по створенню препаратів з ПК не слід нехтувати. Автори вбачають, що для здоров'я людини на екологічно тривожному рубежі другого і третього тисячоліть ослаблене людство знайде саме в природі захист від хворобливих негараздів організму людини в т. ч. різними способами застосування ПК і препаратів з нього [3,12,23].

Варто зауважити, що рецептура та рекомендації оздоровчого застосування ПК на різних етапах (50-60 роки) мали загальний, неконкретний характер, без врахування виду, етапу хвороби, функціонального стану системи травлення людини, її віку, маси тіла, що в цілому віддзеркалювало науковий рівень медицини і біології того часу.

Одними з найбільш поширених рекомендацій домашнього оздоровчого застосування ПК тих часів є рецепти французького вченого Алена Кайяса [9] та С. Младенова [13]:

1. 50 г ПК, 180 г рідкого меду, 800 мл джерельної води. Спочатку розчиняють мед в прохолодній воді, а потім поступово додають ПК, безперервно змішуючи. Залишають на декілька днів при кімнатній температурі до появи ознак ферментації. Перед вживанням суміш рекомендується кожний раз перемішувати і пити по 3/4 склянки до їди. Такої кількості достатньо на 6 діб. За кілька днів до її закінчення готують нову порцію. Особливості стану здоров'я та тривалість застосування суміші не оговорено.

2. 10 г ПК, 50 г рідкого меду, 100 мл свіжого молока перемішати в склянці до отримання однорідної маси. Суміш переносять в темний посуд і зберігають в прохолодному місці. Вживають по 1 чайній ложці тричі на день, можна з хлібом. Корисно також для дітей, що одужують від різних хвороб.

3. 50 г ПК та 250 г рідкого меду старанно перемішати до однорідної маси, перенести в темний посуд і зберігати при кімнатній температурі, хоча така суміш повільно ферментує, рекомендується її вживати з четвертого дня, перемішуючи перед застосуванням. Приймати по одній столовій ложці 2-3 рази на день за півгодини до їди. Тривалість застосування і види хвороб організму не вказуються.

4. 10 г ПК, 1 г маточкового молочка, 250 г рідкого меду. Старанно перемішати, перенести в темний посуд, щільно закрити і зберігати в прохолодному місці. Рекомендується вживати по 1 чайній ложці перед їжею ослабленим і одужуючим людям.

5. Практично здоровим людям А. Кайяс рекомендує вживати чистий ПК по 1-2 чайній ложці на день.

П. Н. Дорошенко [5] застосував ПК в різних композиціях при гіпертонічній хворобі, хронічних гастритах, колітах, неврозах різного походження, хронічному простатиті з позитивним ефектом у 82 % пролікованих хворих. Він наводить наступні рецепти для застосування ПК в домашніх умовах:

1. 60 г ПК та 300 г рідкого меду старанно перемішати до отримання однорідної маси, перенести в темний посуд і зберігати при кімнатній температурі протягом тижня (для ферментації). Вживати по 1 столовій ложці за 20-30 хвилин до їди тричі на день. Тривалість лікування не зазначена.

2. 20 г ПК, 75 г свіжого соку алое, 500 г рідкого меду. Спочатку старанно перемішують мед та ПК, а потім додають і перемішують сік алое до однорідної маси, переносять в темний посуд, зберігають в прохолодному місці. Рекомендується вживати по 1 чайній ложці 2-3 рази на день за 25-30 хв. до їди при атонічних станах шлунково-кишкового тракту та гастритах із зниженою секреторною функцією протягом 1-1,5 місяця. Автор допускає можливість застосування повторних таких курсів по мірі необхідності.

Але найбільш поширеною в народі залишається рекомендація П. П. Йойриша [8] застосувати ПК з медом у співвідношеннях 1:1 або 1:2. Старанно змішана така суміш використовувалась автором при лікуванні хворих на гіпертонічну хворобу, порушення ендокринної і нервової систем. В залежності від ступеня цих уражень, в дозах від 1 чайної до 1 столової ложок 2-3 рази на день протягом 2-4 тижнів і більше, переважно, перед їжею.

Один з перших фармацевтичних препаратів з ПК був отриманий у Швеції під назвою "Карнігін" в 70-х роках [13]. Це екстракт з ПК, який широко застосовується при хворобах центральної нервової системи, бронхолегеневого апарату, атеросклерозі, для підвищення інтелектуальної діяльності, простатиті.

В останні роки багато препаратів та лікувально-профілактичних харчових продуктів з ПК створено в Румунії, де плідно функціонує Міжнародний інститут технології та економіки бджільництва "Апімондія", Бухарест [1]. Цією установою створений ряд препаратів з ПК і різних його комбінацій з іншими апіпродуктами:

1. ПОЛЕНАПІН. Виготовляється шляхом пресування бджолоїної обніжки в таблетки масою 0,25 г. Застосовується як тонізуючий засіб при нестачі білків,

недокрів'ї, зниженні апетиту, хворобах печінки (холестити, гепатити), шлунка (гастрити, гастродуоденіти). Рекомендується також при виснаженні організму внаслідок значних фізичних, інтелектуальних навантажень, перенесених хвороб, зокрема, ослабленим дітям та спортсменам. Вживається по 6-12 таблеток на добу. Випускається в упаковках по 30 та 100 таблеток.

2. ПОЛЕНОВІТАЛ. Таблетки ліофілізованого ПК та маточкового молочка. Стимулює метаболізм в організмі, фізіологічні процеси відновлення і зміцнення організму. Рекомендовано при нервовій перевтомі, білковій недостатності внаслідок хвороб печінки, травного каналу, серцево-судинних захворювань, а також при недокрів'ї, зниженні апетиту. Вживати по 3-6 таблеток на день у 2 прийоми протягом 3-4 тижнів. Форма випуску — таблетки по 50 та 100 штук в упаковці.

3. ЕНЕРГІН. Концентрат пилку та меду у вигляді пасти. Має тонізуючу, біостимулюючу дію, сприяє відновленню сил організму. Показання аналогічні. Вживається по 3 столові ложки на день для дітей та 4-7 ложок для дорослих (в залежності від важкості хвороби) перед їдою протягом 3-4 тижнів. Випускається в банках по 200 г. Рекомендується зберігати в прохолодному місці.

4. ЕНЕРГІН "Л". Комплексний біостимулятор з ПК, меду та маточкового молочка у вигляді пасти. Дія аналогічна попередньому продукту, але більш посилена і з розширеним діапазоном за рахунок маточкового молочка. Крім вищезгаданих показань, застосовується при порушеннях росту у ослаблених дітей. Призначається дітям по дві чайні ложки на день, дорослим доза збільшується у 2-4 рази в залежності від важкості стану та етапу хвороби. Тривалість застосування така ж. Випускається у баночках по 200 г, які підлягають зберіганню в прохолодному місці.

5. ДРАЖЕ З ПИЛКОМ КВІТКОВИМ. Дієтичний продукт для людей усіх вікових груп. Це натуральний продукт ПК вкритий тонким шаром цукрової пудри. Випускається в герметичних целофанових пакетиках по 10 г в кожному. Драже можна жувати або ковтати. Дітям рекомендується по 5 г драже 3-5 разів на день, тобто 15-25 г (в залежності від маси тіла та віку). Дорослим — по 10 г драже 3-4 рази на день (30-40 г) протягом 2-4 тижнів.

6. ПОЛЕНОЛЕЦИТИН. Натуральний продукт на основі ПК, меду та рослинного лецитину у вигляді гранул. Дія основних апіпродуктів посилюється фосфоліпідами (фосфатидилхолін, фосфатидил-інозитол, фосфатидил-холамін) рослинного лецитину, що проявляється посиленням росту та розвитку організму. Застосовується при перевтомі, зниженні розумової та фізичної активності, відставанні розумового розвитку у дітей, при білковій недостатності, при анеміях, хворобах печінки, в період одужування від різних захворювань. Призначається дорослим по 1 чайній ложці тричі на день, дітям по 1-2 чайних ложки перед або під час їжі. Препарат не рекомендується вживати на ніч. Тривалість застосування — 3-4 тижні, при необхідності через 10 днів перерви курс можна повторити. Випускається в баночках по 100 г, які рекомендується зберігати в сухому, прохолодному і темному місці.

7. ВІТАС. Натуральний комплексний продукт (паста), який складається з ПК, перги, маточкового молочка та меду. Покази ідентичні до вищенаведених: дітям — по 1 чайній ложці 2-3 рази на день, дорослим — по 2-3 столових ложки 3 рази на день перед їдою протягом 2-4 тижнів. Випускається в банках по 500 г. Необхідно зберігати в сухому, прохолодному, затемненому місці.

8. ЛЕЦИПОЛЬ. Порошок пилку квіtkового з лецитином і підсолонку очими заміниками цукру. Застосовується у хворих на цукровий діабет при зниженні фізичної та розумової активності, виснаженні, анемії, розумовій відсталості у дітей, в період одужання від тяжких недуг, при хворобах печінки, білковій недостатності різного походження. Рекомендується вживати дорослим по 1 чайній ложці тричі на день, дітям по 1 чайній ложці 1-2 рази на день перед або

під час сніданку та обіду протягом 3-4 тижнів. При необхідності курс лікування можна повторити після 10-денної перерви. Випускається в мішечках по 100 г порошку.

У всіх інструкціях зазначених препаратів вказується, що в кожному конкретному випадку лікар визначає індивідуальну разову, добову та курсову дозу лікування.

Якісно новим за близькістю до переробки ПК бджолами є препарат “Мельброзія” (ФРН, фармацевтична фірма “Bipharm”, м. Ульм.) [25]. Це сферментований ПК із зруйнованими оболонками пилюнок, що покращує його біодоступність людському організму, незалежно від стану травної спроможності шлунково-кишкового тракту пацієнта та процесів всмоктування в ньому. Випускається в капсулах по 0,392 в упаковках по 60 штук. Рекомендується при фізичному та нервовому перенапруженні, зниженні працездатності, виснаженні різного походження, перевтомі, для підвищення фізичної та нервово-інтелектуальної діяльності, а також людям старших вікових груп з метою покращення загального стану.

Вартий уваги сферментований препарат ПК “Поллінозе-С” [28], (фірма “Alsiton”, ФРН). Він випускається в капсулах по 175 мг біоактивного сферментованого пилку бджолиного, стандартизованого за пилковим спектром вегетаційного періоду рослин. Основним напрямком його застосування є попередження всіх видів алергій, обумовлених ПК. Однак фірма зазначає, що препарат може широко застосовуватися і при інших хворобливих станах, особливо при порушеннях системи травлення та після проведення тривалої терапії антибіотиками, гормональними, антигістамінними препаратами, при кандидозі, дисбактеріозі кишечника, зниженні імунологічних властивостей організму. Інструктивні рекомендації фірми порівняно з іншими більш чіткі: вживати ранком за 0,5 години перед їдою по 2 капсули при алергічних станах, або 4 капсули при інших захворюваннях зі склянкою рідини нерозжовуючи. При цьому добова кількість вжитої рідини повинна складати не менше 1,5-2 л. Випускається в упаковках по 60, 100, 240 капсул. Тривалість курсу лікування в середньому складає 4 тижні. Препарат можна застосовувати дітям від 4-х років. При сезонних загостреннях поллінозів пропонується попереджувальне застосування за 1-2 місяці до ймовірних загострень хвороби.

Ця ж фірма випускає препарат “Полькапсан” (“Pollcapsan”) [27] — біоактивно сферментований ПК по 175 мг в капсулі по 60, 120 штук. Рекомендується при імпотенції, вираженій втомлюваності, зниженні концентрації і уважності при інтелектуальній діяльності, для посилення регенерації, при виснаженні різного походження. Пропонується вживати по 2 капсули тричі на день перед їдою, запиваючи водою або соком, нерозжовуючи, а згодом по 2 капсули щоденно в першій половині дня.

Іншою формою модернізації ПК є препарат “Польбакс” (“Polbax”, “Schwedenpollen” [26], фірми Wolfer, Bovenau), який випускається в капсулах по 80 мг ПК, нормованого за фітостеролом, в упаковці по 50 штук. Препарат пропонується для підвищення захисних сил організму, особливо при інфекційних хворобах, гармонізації функції органів у людей старших 50 років, особливо внаслідок загального атеросклерозу та його ускладнень, хворобах простати, сечового міхура, покращення якості життя, підвищення функції клітин крові і судин та при цукровому діабеті. Препарат дається по 2 капсули до сніданку з невеликою кількістю рідини, нерозжовуючи, протягом 25-30 днів.

Комбінованою фармацевтичною формою ПК є препарат “Желе-рояль-200+вітамін В5” [24] фірми “Vaniplan-Pharma” (ФРН), в якому перемелений до мікронізованого стану поліфлорний ПК (200 мг) змішаний з желе із найбільш цінних фруктів (200 мг) та 35 мг вітаміну В5 в кожній капсулі. В цьому препараті зроблена спроба посилити дію ПК життєво необхідними речовинами з фрук-

тів та вітаміну B5 — кофактора коензіму А, який відіграє важливу роль в діяльності всіх тканин в процесах побудови та регенерації при їх ушкодженні. Рекомендується вживати з загальнозміцнюючою метою по 1 капсулі щоденно перед їдою, запивати будь-якою рідиною, нерозжовуючи. Випускається в упаковках по 30 і 90 капсул.

В Польщі випускається препарат “Полен” (Амполь-Фарма, Краків) по 350 мг натурального ПК. Цей засіб пропонується в період одужання від різних хвороб, при нервовому, фізичному виснаженні, недостатності вітамінів, мікроелементів в організмі, під час застосування антибіотиків при гострих і хронічних інфекціях, анеміях, простатитах, випадінні волосся, як антирадіаційний та імунорегулюючий засіб. Призначається по 4-6 таблеток в день під час їди. Дітям — по 2-4 капсули. Тривалість застосування визначається лікарем.

В ФРН [1] випускаються препарати “Блюменполен” (з пилку), “Апікомплекс” (з пилку, маточного молочка, пронолісу та меду), в Аргентині — “Вітапол” (концентрат з пилку), в Японії — “Апополен” (тонізуючий продукт з ПК), в Швеції — “Сернільтон” (з пилку), в Норвегії — гранульований ПК, в Англії — драже ПК.

Велика увага до ПК як лікувально-профілактичного продукту привернута іменитою фітофармацевтичною фірмою “Enrich International”, США [22], яка базується в своїй діяльності на найсучасніші технологічні досягнення в біології та медицині, зокрема застосовує з цих позицій лікарські рослини з більшості континентів світу. Фірма випускає препарати ПК в капсулах та гранулах під назвою “Вее pollen” — бджолиний пилок з широким діапазоном застосування (як протектор при радіаційній терапії, для стимуляції імунної системи, активації розумової, фізичної, статевої активності, при виснаженні, цукровому діабеті, простатиті, як геропротектор).

Фірма також дає ПК як інгредієнт до ряду складних фітопрепаратів:

1. “Synner-Chi” — капсули, що містять суміш ПК, канадського женьшеню, ехінацеї, імбиру, стручкового перцю. Застосовується при артритях, артрозах, стресових навантаженнях, для підвищення фізичної та статевої здатності, покращення мікроциркуляції в органах, тканинах. Випускається в оригінальних флаконах по 30 штук. Вживається по 2 капсули ранком.

2. “SGGC” — капсули, які вміщують ПК, елеутерокок, готу-кола, стручковий перець. Рекомендується при атеросклеротичних ураженнях всіх типів, для покращення кровообігу, при ослабленні пам'яті, зокрема сенильного характеру, клімаксі, кахексії, псоріазі, простатиті, імпотенції, а також як антидепресант та заспокійливий засіб, імуномодулятор, геропротектор, ослабленим дітям. Протипоказаний при полінозах і важких ураженнях нирок та печінки. Зживається по 2 капсули тричі на день зі значною кількістю води. Дітям призначається тільки за рекомендаціями педіатра.

3. “Ginkho-Plus” — капсули, в які входять інгредієнти: ПК, сибірський женьшень, гінкго-білоба, стручковий перець. Застосовується для підвищення життєвих функцій, при стресових перевантаженнях, гормональному дисбалансі, серцево-судинних порушеннях, для покращення пам'яті, при старечій недоумкуватості, після перенесених інсультів, при простатитах, для стимуляції статевої активності, укріплення судин сітківки очей, покращення зору та слуху, як геропротектор, радіопротектор, антидепресант. Протипоказаний при гіпертонічній хворобі, безсонні, нервовій збудливості, дітям та при важких ураженнях нирок. Вживається по 2 капсули тричі на день з невеликою кількістю води. Випускається в оригінальних флаконах по 100 капсул. Тривалість і кратність застосування вирішується лікарем окремо при кожній хворобі.

4. Ця ж фірма застосовує ПК як інгредієнт одного з трьох натуральних комплексів багатоконпонентного засобу “Вoom Vox” [20]. В останньому ПК застосовується разом з екстрактом гінкго-білоба, рутином, кверцетином, рослин-

ними біофлавоноїдами, горіховими оліями та домішками пудри з бананів, грейпфрутів, лимонів, черешні, морської солі. Рекомендується як антиоксидантний засіб при дегенеративно-дистрофічних процесах в організмі різного походження, особливо для ослаблених та часто хворюючих дітей, при зниженні апетиту і недостатній масі тіла. Препарат випускається в таблетках, згрупованими добовими блоками: "Bioblast", "Innerbust", "Nutribrust". Вживається по 1 таблетці з кожної групи щоденно протягом 20-30 днів.

Ще більш оригінальним за складом є канадсько-американський препарат "Комбат-ТМ" ("Combat-TM"), в якому поряд з вітамінами А, С, В12, фолієвою кислотою, бетакаротином є 30 мг бджолиного пилку, а також прополіс (10 мг), рослинні екстракти часнику (50 мг), ехінацеї (10 мг), деревію (10 мг), стручкового перцю (50 мг). Препарат рекомендується застосовувати в першу чергу для профілактики і лікування простудних та інфекційних хвороб, стимуляції імунної системи, посилення процесів регенерації, цитопротекції та зменшення інтоксикації різного походження, при ослабленні фізичних та інтелектуальних сил пацієнта. Випускається в упаковках по 60 і 180 таблеток. Дозування визначається лікарем згідно конкретної клінічної ситуації, профілактичне призначення 1-2 таблетки на добу протягом 3-4 тижнів.

Досягнення вітчизняної фармації у виробництві препаратів більш скромні. Ряд препаратів з ПК та інших продуктів бджільництва розроблені і проходять апробацію в Дніпропетровському НДІ гастроентерології та фірмі "Цветень" [18]. Фармацевтичне об'єднання "Вітаміни" (Умань) випускає драже "Пчёлка", що складається з натурального ПК з вітаміном С та цукром.

Севастопольська фірма "Ехінапс" випускає таблетки "Квітковий пилко з прополісом", в які входять ПК (0,2 г) та густий екстракт прополісу (0,01 г) з наповнювачем (разом 0,45 г). Препарат пропонується для підвищення опірності організму, покращує обмін речовин, травлення, діяльність печінки, нирок, кровотворних органів, мозковий кровообіг, відновлює сили після перенесених важких недуг, фізичної та нервової перевтоми, після операцій, ефективно діє при клімаксі, анеміях, розумовій відсталості у дітей. Рекомендується вживати по 2 таблетки 4 рази на день під час або після їди.

В. В. Власенко та С. Ф. Розанов [4] запропонували препарат "Апістимулін" з бджолиної обніжки. Препарат проходить експериментальні випробування і зарекомендував себе як регулятор кишечника, засіб для підвищення неспецифічної резистентості та імунологічної реактивності організму при інфекційних процесах.

В межах колишнього Радянського Союзу була розроблена рецептура вафлів "Нектар", начинка яких вміщувала ПК і мед, а також цукерки з ПК [19]. За принципами зарубіжних підходів до створення препаратів з включенням ПК в Національному Центрі радіаційної медицини АМН України завершена апробація комплексного препарату "Солодка-1" (складники: ПК, мед, спиртовий екстракт солодки) та "Мелісан-3" (складники: ПК, мед, ліквіритон, спиртовий екстракт ехінацеї пурпурової, настоянки прополісу). Препарати рекомендуються по 15 г тричі на день за 1 годину до їди протягом 10 днів. І. М. Кожура та співавт. [10] випробували їх у жителів, що проживали на забруднених радіонуклідами територіях. Ними встановлено, що вживання цих препаратів прискорювало виведення інкорпорованого радіоцезію з організму пацієнтів, сприяло нормалізації показників ліпідного обміну, покращенню функціонального стану печінки. Більш ефективним для цієї категорії хворих виявився препарат "Мелісан-3".

Значні експериментально-клінічні дослідження [15,16,17], проведені по отриманню спиртового екстракту ПК (ЕПК) та вивченню механізму його дії при експериментальному токсичному гепатиті та ерозивно-виразкових ураженнях гастродуоденальної системи у білих щурів. Розпочаті даними авторами клі-

нічні апробації у хворих на гострі вірусні гепатити, виразкову хворобу, включаючи супутні ураження гепатобілітарної системи, свідчать про доцільність виготовлення такої форми ПК, що покращує його біодоступність та швидкість дії на біліарну систему.

Таким чином, наведені дані свідчать про посилену увагу науковців-медиків і провідних фармацевтичних фірм світу до ПК, як лікувально-профілактичного засобу при різних захворюваннях людини та перспективи його модифікованого застосування з різними іншими рослинними сприятливими чинниками при численних захворюваннях в залежності від поставлених завдань і мети, зокрема в умовах зростаючого складного негативного екологічного впливу довкілля на організм людини [4,7,12]. Більш широке розгортання подібних досліджень в Україні було б досить актуальним у складній екологічній ситуації післячорнобильського періоду.

**Література.** 1. Апитерапия сегодня // Анимондия. — Бухарест. — 1990. — С. 88. 2. А ст р а у с к е н е А. Э., К а д з я у с к е н е К. В. Что мы знаем о перге? // Пчеловодство. — 1990. — № 7 — С. 30-32. 3. Б е р д и ш е в Г. Д., Б а р и л у к І. Р. Захисна дія продуктів бджільництва при нормальному і прискореному старінні // II Національний конгрес геронтологів і геріатрів України. — Київ, 1994. — Ч. 1. — С. 66. 4. В л а с е н к о В. В., Р о з а н о в С. Ф. Використання бджолиної обніжки для виготовлення імуномодуляторів // Матер. I з'їзду апітерапевтів України / Пасіка. — 1996. — № 11. — С. 7. 5. Д о р о ш е н к о П. Н. Лечит цветочная пыльца // Пчеловодство. — 1990. — № 7. — С. 37-38. 6. Е з а у К. Анатомия семенных растений. — Кн. 2. — М.: Мир, 1980. — С. 408-415. 7. С г о р о в а О. Г., М а т в е с в а С. В., Д в о р е ц ь к и й А. І. Корекція бджолиною обніжкою радіаційно-хімічних змін у функціонуванні імунокомпетентних клітин крові і селезінки // Матер. I з'їзду апітерапевтів України / Пасіка. — 1996. — № 10. — С. 19. 8. Й о й р и ш Н. П. Продукты пчеловодства и их использование — М.: Россельхозиздат, 1976. — С. 98. 9. К а й я с А. Пыльца-сбор-свойства-применение. — Бухарест.: Анимондия, 1985. — С. 106. 10. К о ж у р а І. М., Я к и м е н к о Д. М., М о р о з Г. З., Д з ю б а І. В. Апробація апіфітопродуктів "Солодка-1" та "Мелісан-3" на людях, які проживають в ра-йонах, забруднених радіонуклідами // Матер. I з'їзду апіфітотерапевтів України / Пасіка. — 1996. — № 10. — С. 19. 11. К у п р и я н о в а Л. А. Оболочка пыльцевых зерён. В кн.: Жизнь растений. — М.: Просвещение, 1980. — Т. 5. — Ч. 1. — С. 45-47. 12. Л е в а ш о в М. І., Б е р е з о в с ь к и й В. А., Н о с а р В. І. Пилок в реабілітації та профілактиці захворювань, спричинених забрудненням довкілля // Матер. I з'їзду апітерапевтів України / Пасіка. — 1996. — № 11. — С. 7. 13. М л а д е н о в С. Мед. и медолечение // София. — 1974. — С. 212-220. 14. М о н т е р д е А г у а р О. Фармакологическое исследование и технология пыльцы // Продукты пчеловодства, пища, здоровье, красота. — Бухарест.: Анимондия, 1988. — С. 50-56. 15. П е ч е н ю к І. В. Механізм дії спиртового екстракту бджолиного пилку на обмін речовин в нормі та при експериментальній гастроентерологічній патології. Автореф. дис. ... канд. мед. наук. — К., 1993. — С. 21. 16. П е ч е н ю к І. В., М е щ и ш е н І. Ф., Г р и г о р ь е в а Н. Ф. Экспериментальное изучение экстракта пчелиной пыльцы при токсическом гепатите // Химико-фармацев. журнал. — 1994. — № 7. — С. 27-29. 17. С е н ю к Б. П. Застосування пилку квіткового при виразковій хворобі (клініко-експериментальне обґрунтування) Автореф. дис. ...канд. мед. наук. — Івано-Франківськ, 1996. — С.24. 18. Ф и л и п п о в Ю. А., Ч е р к а с о в а А. И., Д у д о в И. А. Влияние цветочной пыльцы на исход хронического гепатита // Матер. Всесоюз. кон. : Биология и технология продуктов пчеловодства. — Днепропетровск, 1988. — С. 234-236. 19. Ш е м е т к о в М. Ф., Ш а п и р о Д. К., Д а н у с е в и ч И. К. Продукты пчеловодства и здоровье человека. — Минск.: Ураджай, 1987. — С. 102. 20. "Boom Box" Debrauchsinformation. 21. G r a n d R. E. M a y G. Evidense for silicon as a prevalent clevalent elemental component in pollen wall structure // Can. J. Bot., 1974. — V. 52. — N 2. — P. 2171-2174. 22. "Enrich international" Будьте красивыми и здоровыми. Натуральные продукты и здоровье. — Новосибирск, 1996. — С. 37. 23. H a g R. Die Arzneimittel und ihre Quellen. In.: Mensch und medikament. — Munchen-Zurich, 1993. — S. 17-28. 24. Gelle Royal 200+Vitamin B5. Debrauchsinformation. 25. Melbrosia. Debrauchsinformation. 26. Po bax. Debrauchsinformation. 27. Polcahsom. — m // Rote Liste, 1996. — Hauptgr. Verz. 73. — N 19. 28. Rollinose-S // Rote Liste, 1996. — Hauptgr. Verz. 07. — N 001/



**BEE POLLEN AS A CURATIVE AND PREVENTIVE AGENT:  
FOLK AND MODERN PHARMACEUTICAL FORMS OF ITS USE  
(REVIEW OF LITERATURE)**

**A. I. Voloshin, O. V. Pishak , L. A. Voloshina .**

**Abstract.** The article deals with the description of medicines of home and foreign production made of bee pollen and used for both the medication and prevention of various diseases. A special attention is paid to the bee pollen proper and the medicines containing it as an active agent which are believed to be effective group of curative and preventive drugs for still more human ailments.

**Key words:** bee pollen, medicines, medication and prevention.

Bukovinian State Medical Academy (Chernivtsi).

---